

Høring

Forslag til forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og bekjempe infeksiøs lakseanemi (ILA) hos akvakulturdyr i Dønna, Leirfjord, Nesna og Lurøy kommuner, Nordland fylke.

Hovedinnhold i forskriftsutkastet

- Formålet med forskrift om kontrollområde er å forebygge, bekjempe og utrydde sykdommen ILA hos fisk i forskriftens virkeområde, jf. forskriftens § 2.
- Det foreslås å opprette et kontrollområde rundt lokalitetene 28336 Brevika og 32897 Breivika S, bestående av en overvåkingssone og en bekjempelsessone.
- Forskriften legger restriksjoner på aktivitet i sonene for å forhindre videre smitte ut fra området.

Krav i bekjempelsessonen

- Lokalteter med påvist ILA skal slakte/destruere all fisk innen en frist satt av Mattilsynet.
- Ekstra tiltak med vask og desinfeksjon av anlegg.
- Forbud mot å ta inn rogn eller fisk uten tillatelse fra Mattilsynet.
- Månedlig helsekontroll med prøveuttak egnet til å avdekke ILA-smitte.
- Daglige registreringer om gjennomførte tiltak, og ukentlig innsending av lister over daglig dødelighet på merdnivå.

Krav i overvåkingssonen

- Ukentlig innsending av lister over daglig dødelighet på merdnivå.
- Månedlig helsekontroll med prøveuttak egnet til å avdekke ILA-smitte.

Bakgrunnen for forslaget

Det er påvist infeksiøs lakseanemi (ILA) på sjølokalitetene 28336 Breivika og 32897 Breivika S i Dønna kommune i Nordland fylke. Lokalitetene drives av Marine Harvest AS.

ILA er en alvorlig smittsom sykdom hos fisk som kan gi store samfunnsmessige konsekvenser. Bekjempelsen av listeførte sykdommer på akvatiske dyr baserer seg på kravene i forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr. Forskriften implementerer rådsdirektiv 2006/88/EF av 24. oktober 2006.

Direktiv 2006/88/EF fastsetter blant annet minimumskriterier for sykdomsbekjempelse, og kriteriene for sykdomsbekjempelse i direktivet er forpliktende for norske myndigheter gjennom EØS-avtalen.

Mattilsynets beredskapsplan for håndtering av ILA-utbrudd

Mattilsynet har utarbeidet en beredskapsplan som skal gjøres gjeldende ved utbrudd av infeksiøs lakseanemi (ILA). Planen beskriver hvilke tiltak som iverksettes ved påvisning av ILA. Planen anviser opprettelse av kontrollområde for bekjempelse og overvåking av sykdommen.

Forskriftsteksten som nå foreslås tar utgangspunkt i gjeldende mal for kontrollområdeforskrifter for ILA utenfor friområder.

Informasjon til berørte parter

Kontrollområdeforskrifter i forbindelse med utbrudd av ILA må etableres raskt for å sikre at riktige smittebegrensende tiltak iverksettes. Med denne bakgrunn har Mattilsynets administrerende direktør besluttet at Mattilsynet kan unnta forskriften fra krav til høring med tre måneders (minimum seks ukers) frist for innspill (jf. krav og unntak fra krav i utredningsinstruksen).

For å sikre tidlig informasjon til berørte aktører, sendte Mattilsynet forslag til soner for kontrollområdet og forskriftsmal på forhøring til berørte aktører 16. juli 2018. Mattilsynet har ikke avholdt høringsmøte i denne sammenheng, da det har vært informert om strakstiltak og aktuelle tiltak ved bekreftet ILA-diagnose. Det ble gitt frist til søndag 22. juli 2018 for å komme med innspill på ovennevnte forhøring.

Det er kommet følgende innspill innen fristen:

- **Marine Harvest Norge AS:** virksomheten ønsker at bekjempelsessonen i sør avgrenses slik at transport av levende laksefisk kan passere uten å komme inn i bekjempelsessonen.

Mattilsynets kommentar: Da lokalitet Breivika og Breivika S nå er tømt, vil en del av bekjempelsessonen i sørøst kunne endres til å bli overvåkingssone. Dette vil muliggjøre transport av levende laksefisk uten at det er nødvendig å gå inn i bekjempelsessonen. Samtidig foreslår Mattilsynet å utvide overvåkingssonen sørover ned til havområdet ved lokalitet Bjørnsøya.

- **Lovundlaks AS:** selskapet ønsker innsyn i Mattilsynets vurderinger mht. at lokalitet 21337 Kveitholmen i nord er tatt med i overvåkingssonen, mens 13185 Bjørnsøya i sør er holdt utenfor overvåkingssonen.

Mattilsynets kommentar:

13185 Bjørnsøya i sør er en landbasert FoU-lokalitet, som hovedsakelig driver forskning på rognkjeks. Følgende forhold ligger til grunn for utbredelse av overvåkingssonen:

- Vanninntaket til Bjørnsøya ligger på 140 m dyp, og vannet blir mekanisk filtrert og UV-behandlet.
- I beredskapsplanen for ILA, pkt. 6.4, anføres følgende: «Dersom landbaserte settefisk-/yngelanlegg har sikre smitteskiller og smittefaren er minimal, inkluderes ikke slike anlegg i kontrollområdet.»

- Kveitholmen har nærhet til transportrute for slaktefisk fra Breivika/Breivika S, og slik transport kan ha foregått uten smittehygieniske foranstaltninger i tiden før ILA-påvisningen.
  - Havstrømmen tenderer å gå i nordlig retning, mot Kveitholmen.
  - Som følge av avgrensning av bekjempelsessonen i sørøst foreslår Mattilsynet å utvide overvåkingssonen mot sør ned til havområdet ved lokalitet Bjørnsøya. Lokalitet Bjørnsøya holdes utenfor overvåkingssonen.
- **Nova Sea AS, Lovundlaks AS og Tomma Laks AS:** selskapene ønsker ikke at lokalitetene 23816 Nordbotnet og 21337 Kveitholmen skal innlemmes i overvåkingssonen. Følgende argumenter fremmes:
1. De aktuelle lokalitetene ligger i stor avstand fra anlegg der det er påvist ILA.
  2. Mattilsynets beredskapsplan for ILA, vedlegg 5, gir anvisning på at et tiltak ikke skal gå lenger enn det som er nødvendig. For at et tiltak skal være nødvendig må det foreligge forholdsmessighet mellom mål og middel.
  3. Nordbotnet og Kveitholmen ligger allerede i overvåkingssonen etablert ved påvisning av ILA på Nordbotnet (FOR-2016-11-28-1417). Denne overvåkingssonen vil bestå minst et år frem i tid.
  4. Det synes å foreligge forskjellsbehandling / forskjellig praksis i Trøndelag og Nordland. Tilsvarende overvåkingssone for ILA i Trøndelag (FOR 2017-02-21-199) med større tetthet av lokaliteter, er gitt en radius på 10 km. Foreslått utstrekning av overvåkingssonen i tilknytning til ILA-utbrudd på Breivika er langt større (20 km).
  5. Innlemming i overvåkingssoner medfører betydelige problemer ved eksport av fisk til ILA-følsomme land som Australia og Kina og virker konkurransehemmende.
  6. Forskriftens krav knyttet til økt screening og rapportering av dødfisk på merdnivå kan oppnås på frivillig basis.

Mattilsynets kommentar:

1. Kveitholmen og Nordbotnet ligger i en avstand på hhv. 18 og 17 km fra Breivika/Breivika S. Beredskapsplanen for ILA anviser at en overvåkingssone skal ha en radius på minst 10-20 km fra lokalitet med påvist ILA.
2. Selskapene siterer fra beredskapsplanen for ILA, vedlegg 5 – nødvendige vedtak: «For at et tiltak skal være nødvendig, må det foreligge forholdsmessighet mellom mål og middel. Det skal ikke gripes inn i den enkeltes rettigheter og interesser i større utstrekning enn det som anses nødvendig for å oppnå formålet.» I innspillet gjengis avsnittet under «Nødvendige vedtak» i sin helhet, bortsett fra siste setning, som er utelatt: »Begrepet "nødvendige vedtak" omfatter vedtak basert på føre- var betraktninger (jf. forarbeidene til matloven).» I forarbeidene til matloven er forholdet mellom føre-var-betraktninger og forholdsmessighet uttrykt slik: «For å videreføre gjeldende forvaltningspraksis vil begrepet «nødvendige vedtak» omfatte vedtak basert på føre- var betraktninger. På grunn av usikkerheten i den konkrete saken, er det ikke gitt at slike vedtak framstår som forholdsmessige. Beslutninger innen offentlig forvaltning forutsettes å være basert på best mulig tilgjengelig kunnskap, og tiltak som iverksettes etter føre- var betraktninger er således ikke prinsipielt forskjellige fra andre forvaltningsvedtak.» (Ot.prp nr. 100 (2002-2003) s. 158). Slik Mattilsynet ser det representerer det foreslåtte kontrollområdet nødvendige og godt utprøvde tiltak for å begrense smitte.
3. Det er vanlig praksis at Mattilsynet oppretter nye kontrollområder ved sykdomsutbrudd, også i tilfeller der lokalitetene allerede ligger i etablerte kontrollområder.
4. Som anført over skal utbredelse av overvåkingssonen ha en radius på minst 10-20 km fra utbruddslokalitet. Eksempelet det vises til i Trøndelag (FOR-2017-02-21-199) hadde Eiterfjorden som utbruddslokalitet, og overvåkingssonens yttergrense har her en avstand på 16-18 km fra anlegg som fikk påvist ILA. I utsendt forslag til kontrollområde for Breivika/Breivika S er overvåkingssonens yttergrense lagt i en avstand på ca. 16-20 km fra anlegg med påvist ILA. De to angjeldende kontrollområdene i Trøndelag og Nordland har dermed tilnærmet lik utstrekning, og følger normen for utbredelse fastlagt i

beredskapsplanen. Det bemerkes at det ved Eiterfjorden ble fastsatt en langt større bekjempelsessone enn foreslått for Breivika, da det i førstnevnte område er større tetthet av oppdrettsanlegg. I bekjempelsessonen vil det blant annet gis pålegg om utslakting/destruksjon, og eksempelet det vises til i Trøndelag var følgelig mer inngripende for næringsaktørene enn tilfellet vil være for Breivika-området.

5. ILA er en alvorlig sykdom som kan gi store direkte tap for oppdretterne, men som også vil ha betydning for eksport til ulike markeder. Det enkelte lands importregelverk er dynamisk og kan ikke være bestemmende for Mattilsynets håndtering av sykdomsutbrudd. Mattilsynet kan derfor ikke legge avgjørende vekt på gjeldende importregelverk for ulike land, men må gjennomføre nødvendige og tilstrekkelige tiltak for å hindre spredning av smitte.
6. ILA er en alvorlig smittsom sykdom hos fisk som kan gi store samfunnsmessige konsekvenser. Bekjempelsen av listeførte sykdommer på akvatiske dyr baserer seg på kravene i forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr, produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr. Forskriften implementerer rådsdirektiv 2006/88/EF av 24. oktober 2006. Direktiv 2006/88/EF fastsetter blant annet minimumskriterier for sykdomsbekjempelse, og kriteriene for sykdomsbekjempelse i direktivet er forpliktende for norske myndigheter gjennom EØS-avtalen. Bekjempelse av ILA er dermed tuftet på offentlige tiltak og reguleringer, og ikke frivillige ordninger.

Som følge av innspill fra forhøringen, er følgende endringer foreslått:

En del av bekjempelsessonen i sørøst endres til å bli overvåkingssone. Dette vil muliggjøre transport av levende laksefisk uten at det er nødvendig å gå inn i bekjempelsessonen. Samtidig foreslår Mattilsynet å utvide overvåkingssonen sørover ned til havområdet ved lokalitet Bjørnsøya.

Utbredelse av soner

Sykdommen ILA opptrer både som isolerte utbrudd og lokale epidemier. Det finnes betydelig dokumentasjon på at ILA spres mellom anlegg via vann og annen kontakt. Beredskapsplanen for ILA legger opp til smittebegrensende tiltak for å unngå at ILA-utbrudd utvikler seg til lokale epidemier.

Kontrollområdets utbredelse framgår av kartet.

Det er påregnelig at bekjempelsessonen har en utbredelse minst 5-10 km fra smittet anlegg og at overvåkingssonen strekker seg minst 10-20 km fra smittet anlegg, jf. føringer i Mattilsynets beredskapsplan for ILA.

Med bakgrunn i beredskapsplanen for ILA og vurdering av lokale forhold, foreslår Mattilsynet å opprette følgende kontrollområde:

Bekjempelsessonen

Bekjempelsessonen omfatter lokalitetene 28336 Breivika og 32897 Breivika S. De to lokalitetene deler fortøyning, og har en innbyrdes avstand på ca. 300 meter (senter til senter).

Overvåkingssonen

Overvåkingssonen omfatter lokalitetene 21337 Kveitholmen, 15655 Hjartøy N, 23816 Nordbotnet, 13333 Husby, 29376 Sundsøy og 36037 Klipen.

Soneutbredelse tar utgangspunkt i føringer i beredskapsplanen som igjen bygger på kunnskap om sykdommens epidemiologi, samt praktisk erfaring med håndtering av sykdomsutbrudd gjennom flere år.

Økt helsekontroll

Mattilsynet foreslår at anleggene i kontrollområdet ukentlig skal sende inn lister som viser daglig dødelighet på merdnivå. I en tidlig fase vil en svakt forøket dødelighet i enkeltmerder kunne være tegn på sykdom under utvikling i anlegget.

Månedlig helsekontroll, sammen med prøveuttak, kan også være et viktig bidrag til å oppdage ILA på et tidlig stadium. Vedlegg 2 til forskriften beskriver hvordan prøveuttak kan gjennomføres. Det er fiskehelsepersonellens oppgave å gjøre faglige vurderinger av hensiktsmessig prøveuttak for å avdekke ILA.

Bruk av rensefisk

Mattilsynet ønsker å åpne for unntak fra forbudet mot å sette ut akvakulturdyr i bekjempelsessonen. Unntaket vil gjelde rensefisk, og det må søkes om tillatelse. Bruk av rensefisk vil sannsynligvis redusere behovet for håndtering og bruk av utstyr i forbindelse med avlusing. På denne måten vil en kunne redusere stress på fisken og redusere risikoen for smittespredning gjennom bruk av felles avlusingsutstyr.

Varighet av tiltakene

Bekjempelsessonen oppheves etter at alle lokaliteter i sonen er tømt og anlegg og utstyr er vasket og desinfisert. Lokaliteter som har hatt ILA-diagnose har krav om tre måneders brakklegging. Alle lokaliteter i sonen må være brakklagt samtidig i to måneder før bekjempelsessonen kan oppheves og innlemmes i overvåkingssonen. Fra samme dato som bekjempelsessonen oppheves, innlemmes den i overvåkingssonen. Overvåkingssonen oppheves normalt to år etter at bekjempelsessonen er opphevet.

Vurdering av konsekvenser

Foreslåtte kontrollområdeforskrift vil kunne medføre negative økonomiske konsekvenser for akvakulturanleggene som blir omfattet av sonene. Påvisning av en alvorlig fiskesykdom som ILA, medfører behov for å pålegge restriksjoner på å ta fisk inn og ut av anleggene i bekjempelsessonen. Lokalitetene i området blir også pålagt månedlig helsekontroll med prøveuttak.

Effekten av tiltakene er vurdert opp mot de totale konsekvensene reguleringene medfører for næringsaktører og miljøet rundt. Slik Mattilsynet ser det representerer det foreslåtte kontrollområdet nødvendige og godt utprøvde tiltak for å begrense smitte. Hensynet til å hindre spredning av ILA til større deler av områdene rundt må veie tyngre enn de ulemper dette påfører aktørene i den begrensede perioden tiltakene varer.

Med bakgrunn i beredskapsplan og vurdering av lokale forhold, foreslår Mattilsynet å opprette et kontrollområde i Dønna, Leirfjord, Nesna og Lurøy kommuner, Nordland fylke.

Høringsfrist:

Frist for å gi innspill settes til **utgangen av torsdag 9. august 2018.**

Høringsinnspill sendes inn via [Mattilsynets nettsider](#). Merk innspillet med saksnummer 2018/163280.

Merk at alle høringsinnspill kan bli offentliggjort.

